

Aanleg plein Adelaarshof en Adelaarshof negen jaar later (Foto's: Rob van der Steen)

De groene harten van Utrecht, bewonersbetrokkenheid in het groen

Tekst: Hanneke Lewin van Vuure

Twaalf jaar geleden ging ik mee met een rondleiding van Wilde Weelde-hovenier Rob van der Steen en ontdekte een Utrecht dat ik nog niet kende. We bezochten de buurttuinen Adelaarshoftuin en de Bikkershof, daktuin Croonschild en de prachtige Arenschild binnentuin. Rob vertelde over het proces met bewoners, liet de mooiste beplantingen en fantasievolle bouwwerken zien. Ik vond het geweldig om te zien dat deze bewonersprojecten veel meer kwaliteit hadden dan het groen van de professionals in de openbare ruimte er omheen. De liefde straalde er van af. Mijn beeld van bewonersbetrokkenheid was dat van de woedende vergaderingen, vuisten op tafel en in de lucht.

Dit waren voorbeelden van schijnbaar onverstoort sterke groene netwerken, een zachtgroen activisme dat mij zeer aansprak.

Utrecht heeft bijzonder veel buurttuinen en zelfbeheerplekken. Zelfs echte Utrechters weten vaak niet hoeveel van deze groene parels er in hun stad zijn. Het aantal blijft nog steeds groeien. Afgelopen jaar mocht ik zelf met onze tijdelijke zelfbeheerplek meedoen met de 'Groen moet je Doen!' dag. Dit initiatief van Joyce Parlevliet, samen met andere zelfbeheerders van openbaar groen is de afgelopen 8 jaar sterk gegroeid. In 2015 deden meer dan 40 zelfbeheerplekken in Utrecht mee.

Nu kan het zijn dat ik als voormalig Utrechter wat bevooroordeeld

ben, maar volgens mij wonen er wel uitzonderlijk veel initiatiefnemers met groene vingers in Utrecht. Hoe zou dat toch komen?

Volgens Rob van der Steen is dat allemaal ooit begonnen met het Griftpark. Deze plek was zo'n honderd jaar bedrijventerrein en vuilstort geweest voordat in 1959 de gasfabriek werd gesloten en gesloopt. In de jaren 80 was het sterk verontreinigde, braakliggende terrein een doorn in het oog van de bewoners van de wijk Noordoost. Burgerbemoediging met gemeentezaken was toen nog ongewoon. Maar toch heeft een actieve groep bewoners voor elkaar gekregen dat er op deze droevige, giftige plek een park kwam waar zij zelf over mee konden denken.

Amelisweerd,
daags na de ontruiming,
september '82
(Foto: Machteld Klees)

Joyce Parlevliet, ook bewoner van buurttuin de Bickershof, denkt dat het misschien al wel eerder is begonnen in Utrecht. Vanaf de jaren '70 en '80 was er al een cultuur van protesteren onder de studenten in de stad. Dat is niet anders dan in andere steden, maar veel protest in Utrecht ging over groen. Denk bijvoorbeeld aan de hevige protesten in de jaren '80 toen landgoed Amelisweerd werd bedreigd door de aanleg van de A27 en aan het protest om park Bloeyendael te behouden. Het ging er soms hard aan toe, de beelden van aan bomen vastgeketende demonstranten in Amelisweerd haalden het nationale nieuws.

Dat de wijk Noordoost een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van zelfbeheer beaamt Joyce. Nog steeds is Noordoost een wijk met veel buurttuinen, geveltuinten en plantenbakken op straat en veel zelfbeheer in de openbare ruimte.

De succesvolle projecten van de eerste jaren hebben andere bewonersgroepen geïnspireerd en de moed gegeven om ook in hun eigen buurt aan de slag te gaan. De gemeente heeft inmiddels in haar beleid opgenomen dat bewoners een rol moeten kunnen spelen in de inrichting en het beheer van de

openbare ruimte. In welke vorm en mate dat kan is soms voor zowel burger als ambtenaar nog even zoeken, maar er is goede wil. Utrecht is een 'dorpse' stad zegt Joyce Parlevliet, je blijft elkaar tegenkomen. Er is in de stad een kern van ervaren mensen die bij meerdere groenprojecten betrokken zijn. Die kom je op bijeenkomsten steeds weer tegen. De laatste jaren komen daar met de stadslandbouwprojecten weer veel nieuwe mensen

bij. De Bickershof krijgt nog steeds veel belangstellenden op bezoek uit binnen- en buitenland. Soms uit nieuwsgierigheid, maar vaak ook omdat ze willen zien hoe deze mooie plek al zo lang zo goed werkt.

Rob heeft, hoewel elke plek anders is, een beproefd recept voor het organiseren van een buurttuin. Ten eerste is het belangrijk dat er een flinke groep bewoners actief betrokken is, in je eentje hou je zo'n traject niet vol. Wanneer mogelijk, kies dan mensen met enige organisatie-ervaring in je groep, dat maakt het traject veel makkelijker. Vervolgens is het verstandig om een begeleider van buiten je groep te kiezen. Zo voorkom je dat er onnodige strijd tussen bewoners ontstaat. Rob schrijft voor elke plek een stappenplan. Daarin laat hij duidelijk

Rob van der Steen (Foto:
Hanneke Lewin van Vuure)

Fleurig tegeltuintje (Foto: Rob van der Steen)

De Kersentuin tijdens een werkdag (Foto: Hanneke Lewin van Vuure)

zien welke stappen er genomen moeten worden om tot uitvoering te komen en hoe lang dat zou kunnen duren. Dat plan kan tijdens de vaak lange trajecten werken als communicatiemiddel naar gemeente of andere eigenaren, maar het helpt ook om de bewonersgroep op de goede weg te houden. Nieuwe bewoners geeft het inzicht in wat er allemaal al is gebeurd en wat de bedoeling is.

Een kalender met werkdagen waarop duidelijk de werkzaamheden staan maakt het voor bewoners makkelijk om aan te sluiten. Die samenwerkdagen worden aantrekkelijk gemaakt met koffie en broodjes. Rob loopt op deze dagen

steevast eerst een rondje door de tuin met de vrijwilligers onder het motto: 'Tuinieren is waarnemen'. Op de tuindagen is er veel ruimte voor ontmoeting en gesprek, als het gezellig is komen vrijwilligers graag een volgende keer weer. Eens per jaar voert Rob een uitgebreider schouw uit en kijkt dan wat er voor het komende jaar op de onderhoudskalender komt.

Veel Utrechtse zelfbeheerplekken bestaan al erg lang. Hoe zorg je er dan voor dat de boel niet inzakt als de bewoners van het eerste uur vertrekken? Rob begeleidt verschillende plekken al jaren. Hij heeft bij sommige plekken de betrokkenheid bij de tuin zien verflauwen en toch weer opbloeien. Het is altijd een golfbeweging, zegt Rob. Als begeleider moet je vertrouwen hebben in de natuurlijke processen, zowel in de tuin als binnen de groep. 'Soms zit ik wel in spanning, als ik zie dat er lang niets gebeurd is, maar je moet de trekkersrol niet gaan overnemen. Veelal gebeurt er weer iets, een nieuwe bewoner die

Buurtbewoners van de Kersentuin maken een afscheiding langs de parkeerplaats (Foto: Rob van der Steen)

er veel zin in heeft, een noodzakelijke ingreep in de tuin of een andere impuls, waardoor er weer gang in komt'. Maar die continuïteit, zegt Rob, daar moet de tuin uiteindelijk zelf voor zorgen. Een plek die met zoveel liefde en zorg is gemaakt en beheerd trekt steeds weer nieuwe mensen.

Utrecht is een stad met sterke gevoelens over groen, dat is wel duidelijk. Dat kan de vorm aannemen van stevig protest en serieuze demonstraties, maar ook van liefdevol beheerde buurttuinen en van kleine, grappige eigenwijsheden zoals geveltuinten en ander sluipgroen. Een mooie stad vol groene harten!

Eigen ogen?

Wie benieuwd is geworden naar de zelfbeheerplekken in Utrecht kan bij de eerstvolgende Groen moet je Doen! dag op 12 juni 2016 op vele locaties een kijkje komen nemen. Op www.gmjd.nl is meer over deelnemende locaties en programma te vinden. Openbaar toegankelijke plekken waar je het werk van Rob kunt bekijken zijn Het Groene Dak, de Kersentuin in Leidsche Rijn, de Bickershof in Wittevrouwen en de Adelaarhoftuin in de Vogelenbuurt.